

Riksrevisjonen

Revisjonsrapport for 2017 om miljømyndighetenes etterlevelse av naturmangfoldlovens bestemmelser om truede arter og naturtyper

Presentasjon for Norsk forening for miljørett 9. mai 2019
ved seniorrådgiver Eli Hasli Skartlien og seniorrådgiver Espen Birkenes

Mål

Målet med revisjonen var å kontrollere om miljømyndighetene ved Klima- og miljødepartementet og Miljødirektoratet etterlever naturmangfoldloven når det gjelder bestemmelsene om prioriterte arter og utvalgte naturtyper.

Vesentlighet: Loven gjelder alt naturmangfold, men gjennom lovens regler om kunnskapsbasert forvaltning kan man gi klare signaler om hvilke arter og naturtyper det er viktigst å ta vare på. Prioritering av truede arter og utpeking av naturtyper er et slikt virkemiddel. Ergo: skal bidra til enklere forvaltning i bruk og vern av natur

Risiko: Indikasjoner på lite brukt virkemiddel fra 2009 – 2017. Kjent at der er nedgang i biologiske mangfold

Problemstillinger

Problemstilling 1

Er bestemmelsene om prioriterte arter i naturmangfoldloven § 23 etterlevd?

- a) Har miljømyndighetene vurdert om artene som antas å ha en tilstand som vesentlig strider mot forvaltningsmålet i naturmangfoldlovens § 5, skal prioriteres etter naturmangfoldlovens § 23?
- b) Har miljømyndighetene fått vedtatt prioritering gjennom forskrifter og utarbeidet handlingsplaner for arter som skal prioriteres, jf. naturmangfoldloven § 23?

Problemstilling 2

Er bestemmelsene om utvalgte naturtyper i naturmangfoldloven § 52 etterlevd?

- a) Har miljømyndighetene vurdert om naturtypene som antas å ha en tilstand som vesentlig strider mot forvaltningsmålet i naturmangfoldlovens § 4, skal utpekes som utvalgte naturtyper etter naturmangfoldlovens § 52?
- b) Har miljømyndighetene fått vedtatt utvelgingen gjennom forskrifter og vurdert om det er behov for å utarbeide handlingsplaner for naturtyper som er utpekt, jf. naturmangfoldloven § 52?

Etterlevelsesrevisjon

- Gjennom etterlevelsesrevisjon kontrollerer vi at statlige virksomheter bruker pengene slik Stortinget har bestemt, og at de følger lover og regler. Etterlevelsesrevisjonen skal skape tillit til at penger blir brukt i henhold til budsjettvedtak, at lover og regler blir fulgt og at innbyggernes rettigheter ivaretas.
- Forskjell på **skal** og kan i en etterlevelsesrevisjon

Revisjonskriterier

- **Skal** vurdere å utpeke prioriterte arter og naturtyper når det foreligger vitenskapelige kriterier som tilsier at art eller naturområde har en tilstand eller utvikling som vesentlig strider mot forvaltningsmålene
- **Skal** utpekes gjennom forskrift og utarbeide handlingsplan (naturtyper vurdere handlingsplaner)
- **Vesentlig strider** mot forvaltningsmålene? Revisjonen legger til grunn at kategoriseringen i Norsk **rødliste** for arter/ naturtyper er dokumentasjon på hvilken tilstand en art har.

Norsk rødliste for arter og Norsk rødliste for naturtyper brukes som faglig grunnlagsmateriale for miljømyndighetenes vurderinger. Rødlistene er utarbeidet av Artsdatabanken i samarbeid med fageksperter ved vitenskapelige institusjoner og frittstående personer med faglig spisskompetanse.⁴⁰ Artene og naturtypene på rødlistene er gruppert og rangert i ulike kategorier, og angir hvor høy risiko artene og naturtypene har for å forsvinne fra Norge. Disse kategoriene er:

- kritisk truet (CR)
- sterkt truet (EN)
- sårbar (VU)
- nær truet (NT)
- datamangel (DD)
- regionalt utdødd/forsvunnet (RE)

Arter og naturtyper som er vurdert til de tre kategoriene kritisk truet, sterkt truet eller sårbar, omtales som truede og har høy til ekstremt høy risiko for å dø ut / forsvinne fra norsk natur hvis forholdene de utsettes for, vedvarer.⁴¹ Det betyr henholdsvis 50 prosent sannsynlighet for utdøing innen tre generasjoner og minimum 10 år for kategorien kritisk truet, 20 prosent sannsynlighet for utdøing innen fem generasjoner og minimum 20 år for kategorien sterkt truet, og til sist 10 prosent sannsynlighet for utdøing innen 100 år for kategorien sårbar.⁴²

- Riksrevisjonen la også til grunn at **miljømyndighetene må vurdere** hvilke arter og naturtyper som strider mot forvaltningsmålet.
- Kategoriene **kritisk truet og sterkt truet er lagt til grunn** da dette var KLDs vurdering av hvilke arter/ naturtyper som strider mot forvaltningsmålet (de oppga at det også kunne være andre). Sårbare som også regnes som truet etter Rødlista er vist i revisjonen.
- Stortingets **ambisjonsnivå**: ca 400 arter i St.meld. 14 (2015-2016) – samme nivå som ved behandlinga av loven. Gir tilslutning til et første steg:
- *«Komiteen merker seg også at regjeringen vil bruke virkemiddelet «prioriterte arter» for å bedre tilstanden til arter som er kritisk eller sterkt truet på Norsk rødliste for arter, og i tillegg er ansvarsarter som er truet globalt eller i Europa.»*

Funn - truede arter

Antall arter hvor det er påbegynt en vurdering, og antall der vurdering har ført til en konklusjon

Kategorier som er truet, jf. rødlisten for arter	Antall truede arter, jf. rødlisten for arter	Antall truede arter der det er påbegynt vurdering	Antall truede arter der det er trukket en konklusjon
Kritisk truet (CR)	247	44	9
Sterkt truet (EN)	894	107	24
Sårbar (VU)	1259	21	2
Sum	2400	172	35

Funn – truede arter

Miljømyndighetene hadde startet vurdering av virkemidlets egnethet for kun:

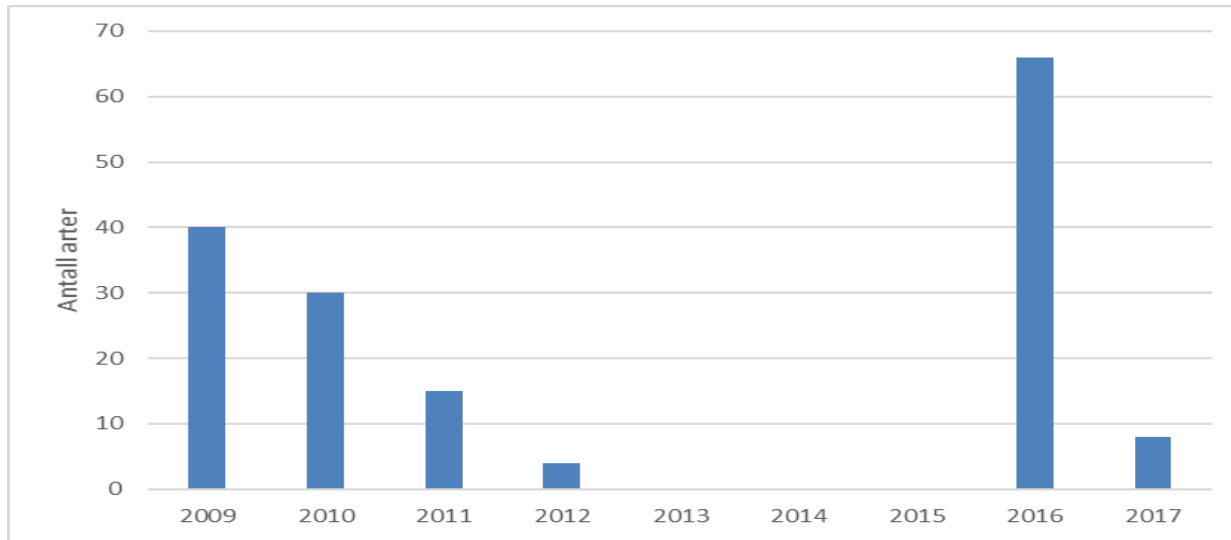
- 151 av 1141 kritisk truede eller sterkt truede arter (13%)
- 172 av 2400 truede arter (7%)

Miljømyndighetene hadde tatt avgjørelse om virkemidlets egnethet angående kun:

- 33 av 1141 kritisk truede eller sterkt truede arter (3%)
- 35 av 2400 truede arter (1%)
- Av 35 arter var 13 prioritert og for 22 arter var det tatt en avgjørelse om at virkemiddelet prioritert art ikke var egnet
- Det foreligger forskrift for alle de 13 arter som er prioritert og det er utarbeidet handlingsplan for 10 av disse

Funn – truede arter

Påbegynt vurdering av truede arter fordelt på år

Funn – truede naturtyper

Antall truede naturtyper hvor det er påbegynt vurdering, og antall der vurdering har ført til en konklusjon

Kategorier som er truet, jf. rødlisten for naturtyper	Antall truede naturtyper, jf. rødlisten for naturtyper	Antall truede naturtyper der det er påbegynt vurdering	Antall truede naturtyper der det er trukket en konklusjon
Kritisk truet (CR)	2	2	2
Sterkt truet (EN)	15	15	5
Sårbar (VU)	21	21	4
Sum	38	38	11

Funn – truede naturtyper

- Miljømyndighetene hadde startet vurdering av alle 38 naturtypene som er truet
- Av 38 påbegynte saker var det tatt en avgjørelse i kun 11 saker (29%)
- Av 11 naturtyper var 7 prioritert og for 4 naturtyper var det besluttet at virkemidlet utvalgt naturtype ikke var egnet
- Alle de 7 naturtypene som er utvalgt inngår i forskrift og det er utarbeidet handlingsplaner for alle

Funn – dokumentasjon og arbeidsprosess

Det var vesentlige svakheter med dokumentasjonen knyttet til beslutninger i saksbehandlingen

Det ble jobbet uten en strategi/plan fra 2009 til 2015

Konklusjon

- For truede arter og naturtyper hadde miljømyndighetene i liten grad gjennomført vurderinger av om virkemidlene prioritert art og utvalgt naturtype var egnede.
- Ble vurdert å ikke være i samsvar med intensjonene i loven og kan få følger for ivaretagelse av truede arter og naturtyper

Revisjonsrapporten er tilgjengelig her:

<https://www.riksrevisjonen.no/rapporter-mappe/no-2018-2019/undersokelse-av-miljomyndighetenes-etterlevelse-av-naturmangfoldloven/>

Saken er også omtalt i dokument nr 1 (2018-2019)

<https://www.riksrevisjonen.no/globalassets/rapporter/no-2018-2019/riksrevisjonensarligerevisjonogkontroll2017.pdf>